

Klara Øverland, Førsteamanuensis/barne og ungdomspsykolog
(psyk.pes), Læringsmiljøsentret/RKBU-Vest

Sosiale medier, mobbing og utenforskap. Hva kan vi gjøre for å skape et godt oppvekstmiljø?

Foreldremøte. Eiganes skole 19.06.24, arrangert av FAU

Program

- Hva viser forskningen om medier og barn?
- 1) Barns utvikling og behov?
  - Tanker og følelser
  - Hjernenes utvikling
  - Sosial kompetanse
  - Stress - når livet utfordrer oss
    - risikofaktorer - dataspill, venner, mobbing
  - Tilknytning og relasjoner
- Livsmestring

Forskningsprosjekter

- Risikofaktorer i familien hos to grupper unge, Vold medier og oppvekst (Rapport, Politihøgskolen, 2001)
- Sparx: Interaktivt Avartarprosjekt, selvhjelpsprogram for ungdom med lett depresjon. (Klara Øverland, prosjektleder, UiS, Læringsmiljøsentret, [nevro.lab](#)).
- Sammen mot digital mobbing (Prof. Hildegunn Fandrem, prosjekt leder, UiS)

Introduksjon

- Mobbing kjennetegnes av:
  - En negativ handling rettet mot en annen, av en eller flere sammen
  - Et ujevnt styrkeforhold mellom den eller de som mobber og den som blir mobbet
  - At det gjentas over tid
- Kort om juridiske retningslinjer relatert til oppfølging etter mobbing
  - Opplæringsloven kapittel 9A: § 2. Retten til et trygt og godt skolemiljø , § 3. Nulltoleranse og systemisk arbeid, § 4. Aktivitetsplikten
- Sårbarhet og risiko for å bli mobbet
  - Psykososial sårbarhet: Frykt, sosial kompetanse, ensomhet, tolkning av andres adferd
  - Sårbarhet knyttet til identitet: Seksuell orientering, kjønnsidentitet, etnisitet, nedsatt funksjonsevne, religion

Ibelinprisen 2024

From Ibelin

- [Ibelinprisen](#)
- <https://www.youtube.com/watch?v=xEFM9usY0zY>

Forfilm kinoreklame:

- https://www.imdb.com/video/vi1975240985/?playlistId=tt19811010&ref=vp_rv_ap_0

[Mats «Ibelin» Steen hylles etter Netflix-premiere: – De beste tas ofte for tidlig](#)

Medietilsynets undersøkelse «Barn og medier 2024»

- Dataspillkonferansen, 2024
- <https://www.youtube.com/watch?v=R93ygyBia20>

2.13- escapism, prestasjonsmotivasjon – vinne, sterkere grad av tilhørighet (dekket andre behov)

[Beate Wold Hygen](#)

Mobbing på nett

- Sprer seg raskt. En krenkelse blir til flere sendte digitale spor - meldinger
- Ida Sjusø, PhD: mange fikk traumesymptomer – svært redde, sov dårlig.
- Tiltak: Vi studere dette nå – intervjuundersøkelse med flere involverte parter i digital mobbing.
- Fysisk mobbing digital mobbing: Sammenheng
- Hvordan kan vi best forebygge og hjelpe de som rammes?

Barn og medier 2024: Tilgang på utstyr

De aller fleste 9–18-åringene har egen mobil og/eller egen skole-PC eller skole-nettbrett.

- Nesten alle, 94 prosent, av 9–11-åringene har egen mobil.
- Ca 50; har egen PC eller datamaskin hjemme, eget nettbrett, egen TV og/eller egen spillkonsoll koblet til TV.
- 62 prosent av 9–10-åringene fikk sin første mobil før fylte åtte år

Hvor mange barn er på sosiale medier?

- 86 % av 9–18-åringene bruker sosiale medier
- Blant 9-åringene: 50%
- 13-årsalderen; nesten alle.
- Til tross for at det er 13-års aldersgrense for å ha egen bruker på Snapchat, TikTok, Facebook og Instagram, får de fleste egen bruker før de fyller 13 år.
- Flere jenter enn gutter bruker sosiale medier enn gutter - tenåringer.
- - på mobilen.
- Jenter - en del av dem bruker mye tid på sosiale medier

(sitert fra Barn og medier 2024)

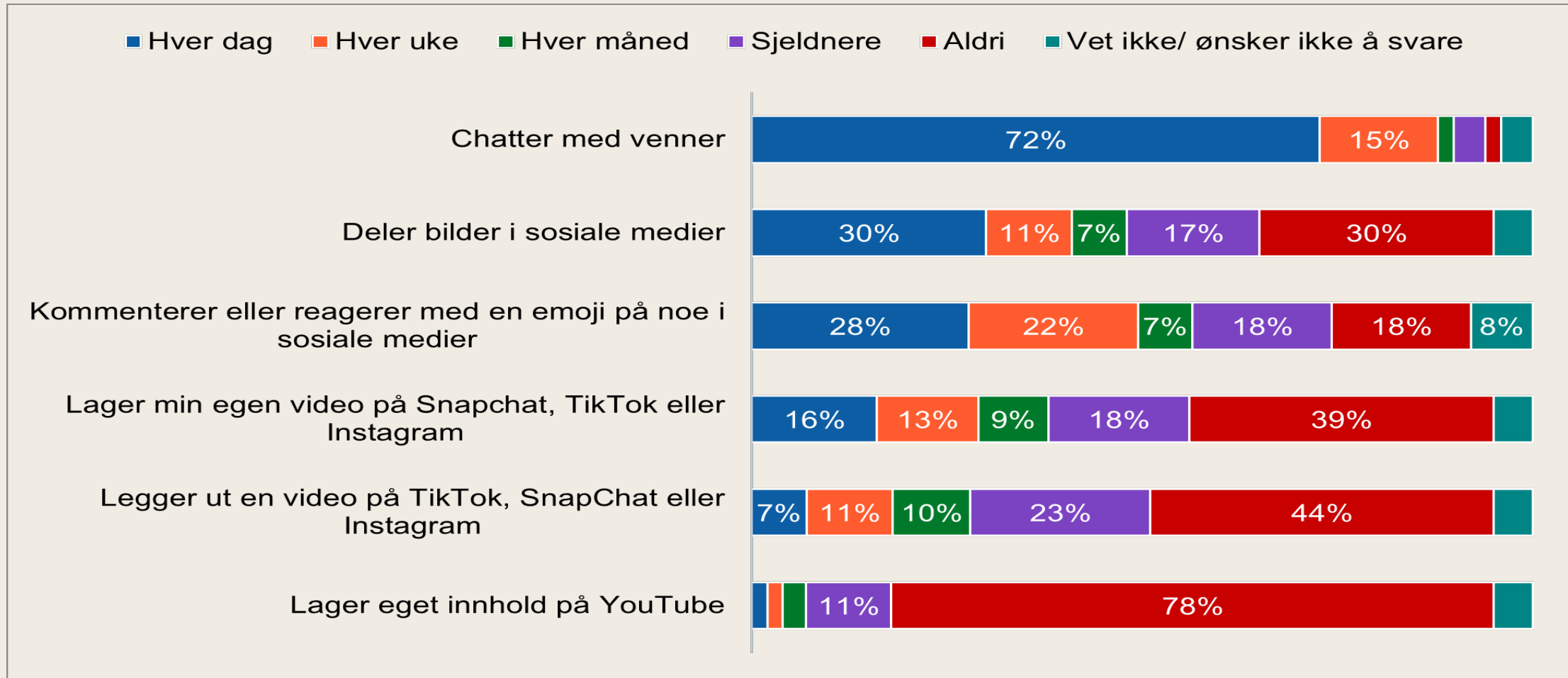

Har de regler og hva ser de på?

- 45 % av 9–18-åringene: foreldrene har laget regler for hvilke sosiale medier de kan bruke
- 36 %: Foreldrene følger godt med på deres bruk.
- Blant de yngste barna er det flere som svarer at foreldrene er involvert.

- 83 prosent: YouTube.
- Flere gutter enn jenter som bruker YouTube
- Blant 9–18-åringene som ser på eller følger YouTubere, TikTokere eller influensere, er det mest populært å se på humorvideoer.
- De mest populære influenserne er MrBeast, Julie Fiala og Sidemen.

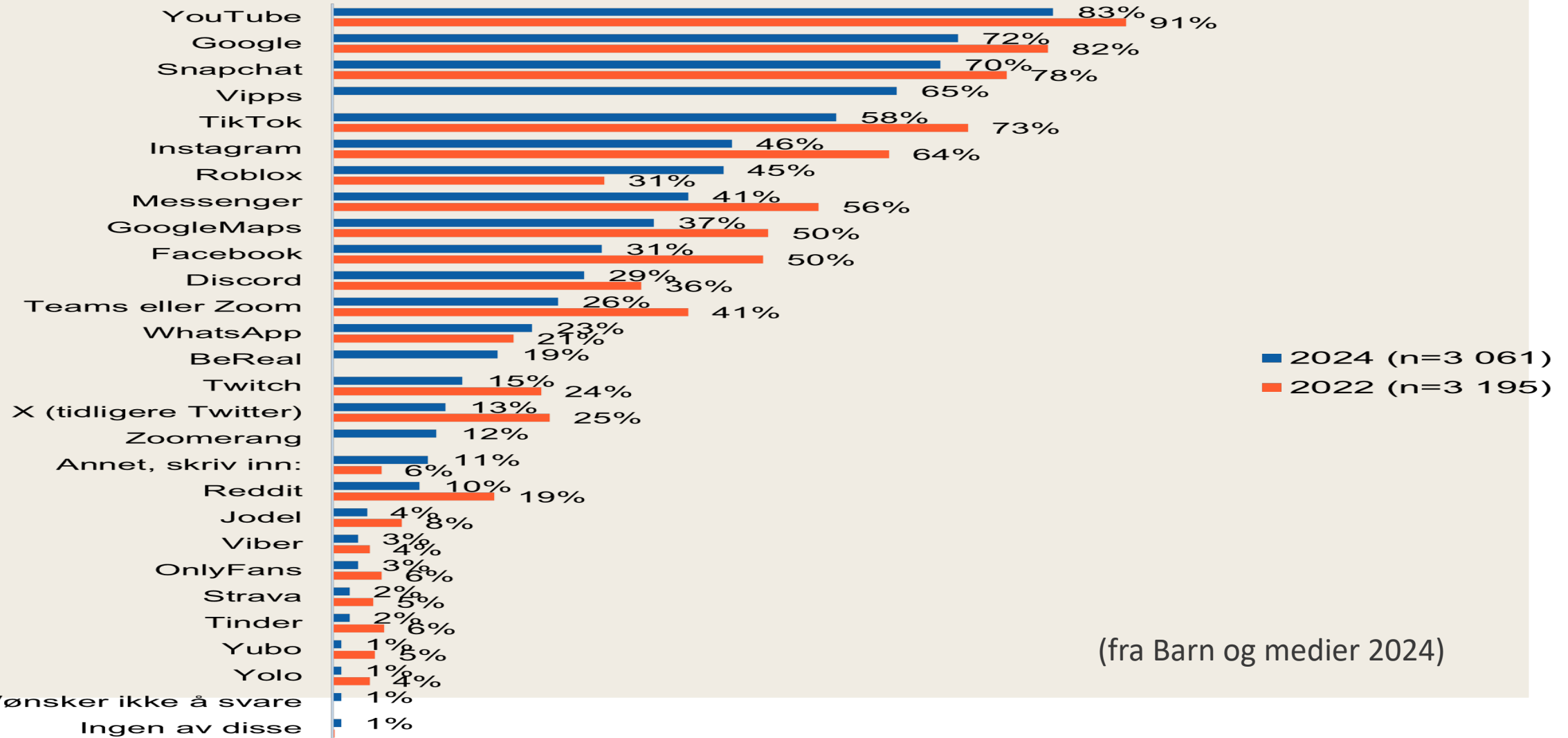
(sitert funn fra Barn og medier 2024)

Hva gjør barn på sosiale medier?

(sitert funn fra Barn og medier 2024)

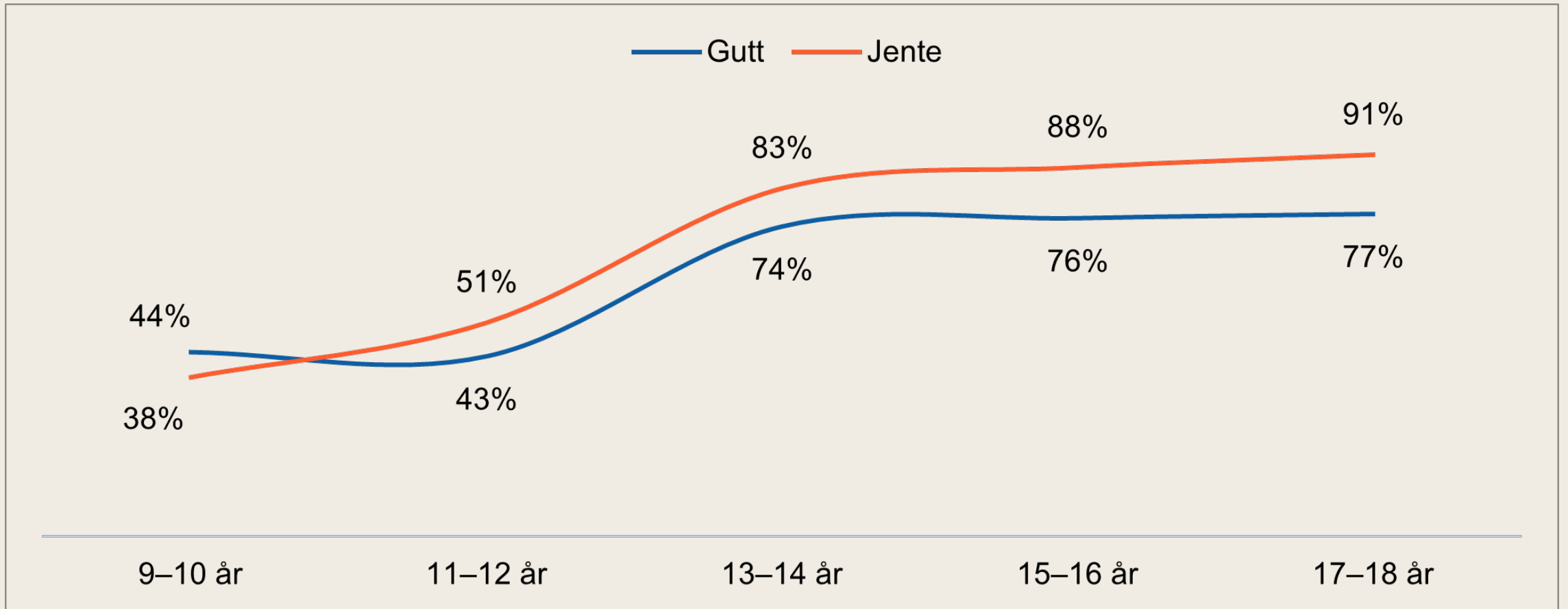
Type sosiale medier

(fra Barn og medier 2024)

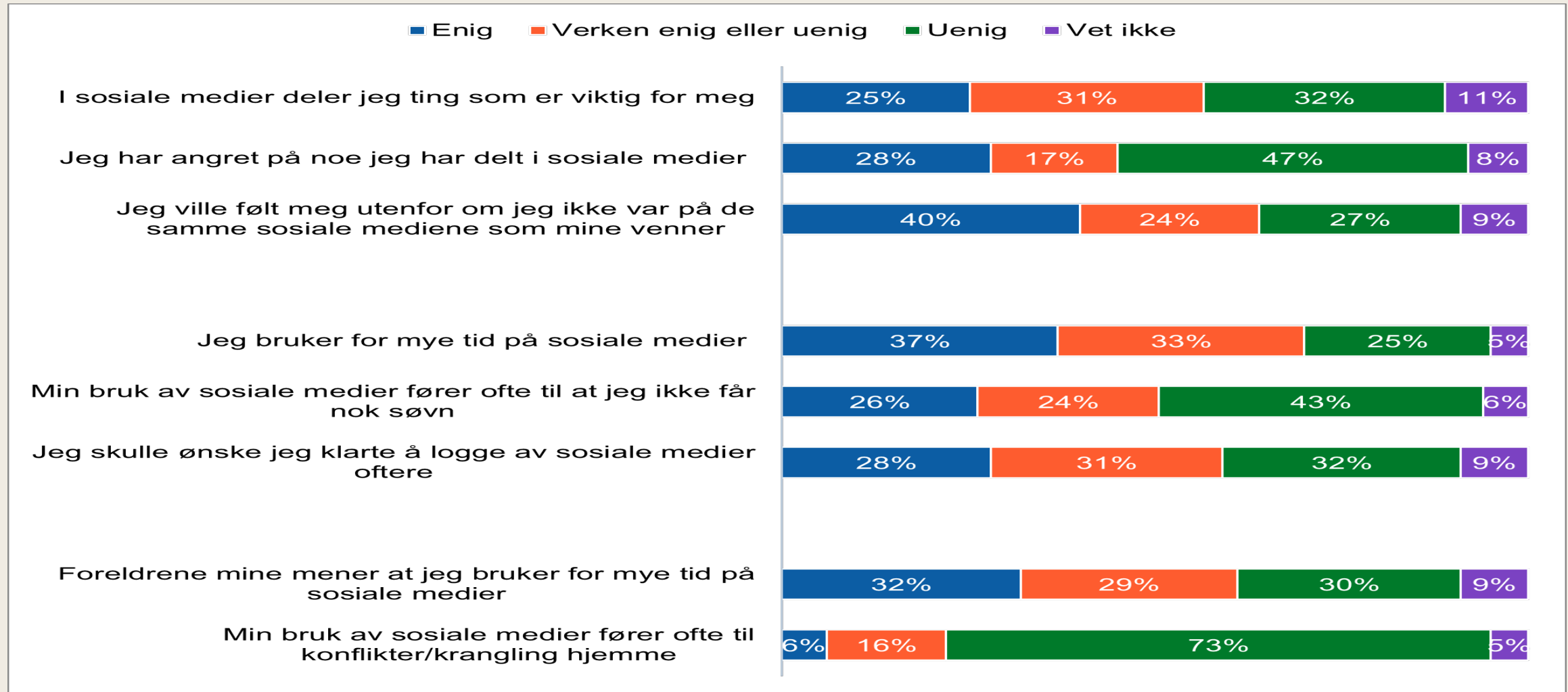
Åpen eller lukket bruker?

Har du blokkert noen på sosiale medier?

(fra Barn og medier 2024)

Hvordan opplever barn og unge bruk av sos.medier?

(fra Barn og medier 2024)

Konsekvenser av mobbing?

UTENFORSKAP

Psykisk helse

Den vanskelige foreldrerollen – dilemmaer:

- Jente

«Hvis foreldrene ikkje ville latt meg ha snapchap, så hadde eg jo vært den eineste og da hadde eg vært utenfor – og då hadde eg jo gått glipp av någe, selv om eg ikkje er gammel nok til å ha det»

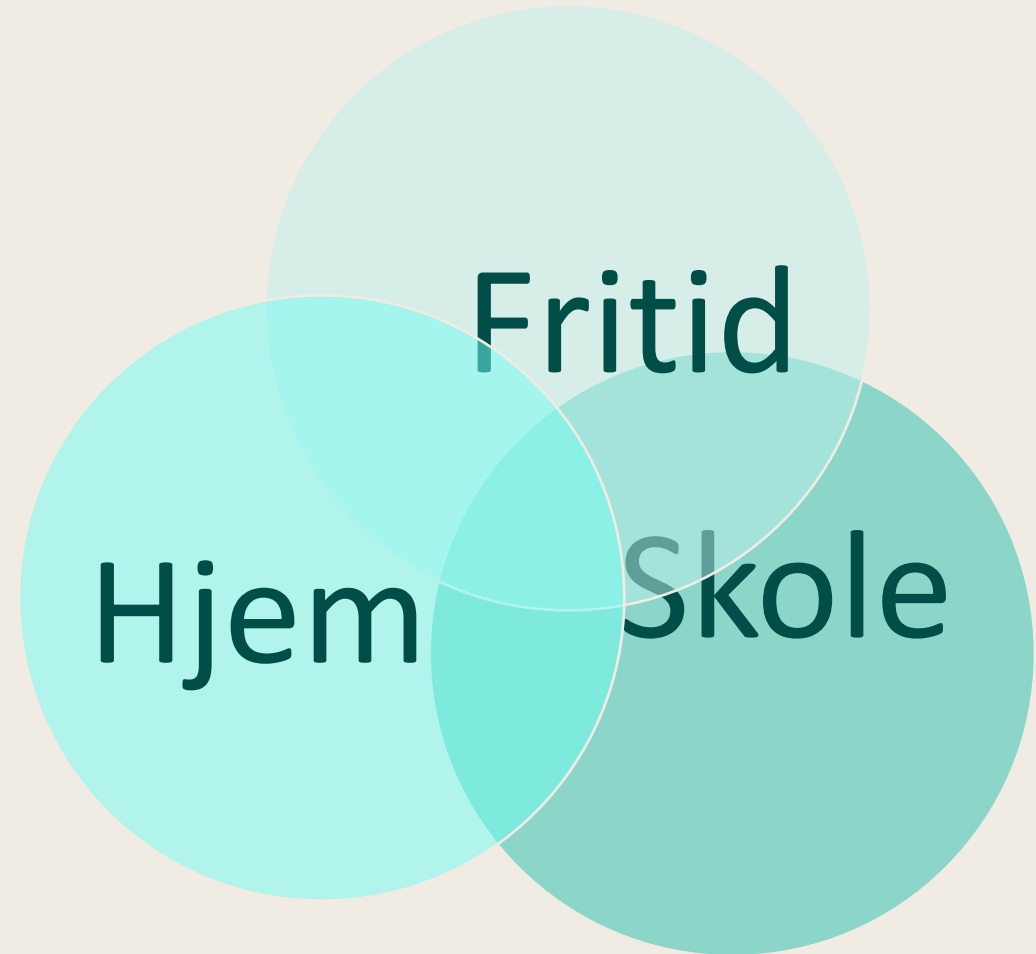

Det skjer mye i barns utvikling 6-12 år

- Fysisk - kroppen
- Kognitiv - tankene
- Emosjonelt - følelsesmessig

Identitetsutvikling

Barns utvikling

- fysisk, motorisk, kognitivt og emosjonelt.

UTFORSKNING

LÆK

KOS

NÆRVÆR

*Barn utvikles i relasjon
og samspill med omsorgspersoner*

Hva kan hjelpe oss å bli bedre foreldre/omsorgspersoner?

KUNNSKAP om:

Barns utvikling

- Alderen de er i og om ungdomstiden

Relasjoner

Tanker og følelser

- Kommunikasjon
- Problemløsning og følelser - hva er lurt?

Hva er typisk for denne aldergruppen **6-10 år**?

- Ulike personligheter
- Ulike utfordringer
  - ADHD/emosjonelle vansker/atferdsvansker/utviklingsvansker
  - hvordan er hjemmeforholdene? Traumer? Bakgrunn?
- Nysgjerrige, søker utfordringer, nye oppgaver
- Noen utfordringer viser godt for enkelte
- Lærer lett
- Konkrete; må ha tydelige oppgaver
- Behov for mye lek og bevegelse
- Behov for pauser og avslapning
- Det stilles krav til dem
- Lærer best avslappet og når de har det gøy
- Trives med venner - rollemodeller

Hva er typisk for denne aldersgruppen, 10-12

- Fortsatt lekende og utforskende
- Liker å lære og prøve nye ting, er naturlig nysgjerrige.
- Tar mer ansvar
- Moralsk utvikling mer avansert
- Følelsesmessig mer avanserte - empati
- Fysisk på vei mot puberteten, noen kommer dit raskt
- Noen vise tydelig emosjonelle og utviklingsmessige vansker
- Noen viser tilpasningsvansker - atferd/mobber
- Forstår mer abstrakte oppgaver
- Mer etablerte vennennettverk og faste aktiviteter
- Læringspotensialet er stort hos mange - behov for mer stimulering

Felles i denne perioden

Utvikling 6-12 år

De trenger at voksne:

- Trygger dem
- Støtter dem
- Følger opp hjemmearbeid og fritidsaktiviteter
- Bruker tid på dem
- Snakker sammen
- Fysisk kos/klemmer/omsorg
- Foruten alt det andre praktiske, som oppfølging, mat, søvn, ect.
- Du er viktigste rollemodell - andre barn også

UNGDOMSUNDERSØKELSEN I STAVANGER

Ungdata.

- bekymrer seg mye over ting
- er misfornøyd med eget utseende
- er plaget av ensomhet
- noen utsettes for mobbing

Gode nyheter om so.me. og spilling:

- 55 % av foreldrene - mer positive til bruk av digitale verktøy i skolen
(Utdanning, Opinion, spørreundersøkelse).
- Ca 55: økt digitale kompetansen hos deres barn.

■ **Dataspill motvirker ensomhet**

(Steinnes & Bakken, 2020)

- Åpen aktivitet, motvirker ensomhet og ekskludering.
- Gaming - større rolle for barnas sosialisering

Hvordan skal foreldre forholde seg til alt i sosiale medier?

- Mobbing i sosiale medier - sammenheng med mobbing i det virkelige livet/fysisk/psykisk rl mobbing
  - Snakke sammen
  - Reagere på mobbing
  - Ta dette opp med barna, opp med skolen
  - Finne løsninger sammen
  - De voksnes ansvar!
-
- Skadelig bruk/ulovlig bruk:
  - Slett meg.no
  - ressurshelsetjenesten
  - Politiet

Tips til foreldre om bruk av sosiale medier

- <https://www.bufdir.no/foreldrehverdag/skolebarn/digital-hverdag/barn-og-sosiale-medier/>
- «En gylden regel kan være at dere som foreldre spør barnet om det samme rundt de digitale møtestedene som dere gjør når det gjelder sosiale møter ellers:
  - Hvor – hvilke sosiale kanaler møter du vennene dine i?
  - Hvem møter du?
  - Når møtes dere?
  - Hvordan har du det der? Hvordan oppfører du deg der?
  - Hva gjør dere? Hva liker du best med det? Opplever du noe dumt der?
- Diskuter det hjemme, og snakk gjerne med andre foreldre i omgangskretsen og skolemiljøet. Kanskje har skolen eller læreren noen refleksjoner eller erfaringer som kan hjelpe dere på vei med vurderingene?»

(Tips Bufdir, nettsiden)

Klarer vi å jobbe med relasjoner når vi voksne er stresset?

Ser vi de barna som strever med alvorlig stress?
Klarer vi å trøste – roe ned?

Strever vi med alvorlig stress selv – som voksne?

ANGST – DEPRESJON?

TANKEFELLER? (NFKT)

ATTRIBUSJONSMØNSTER

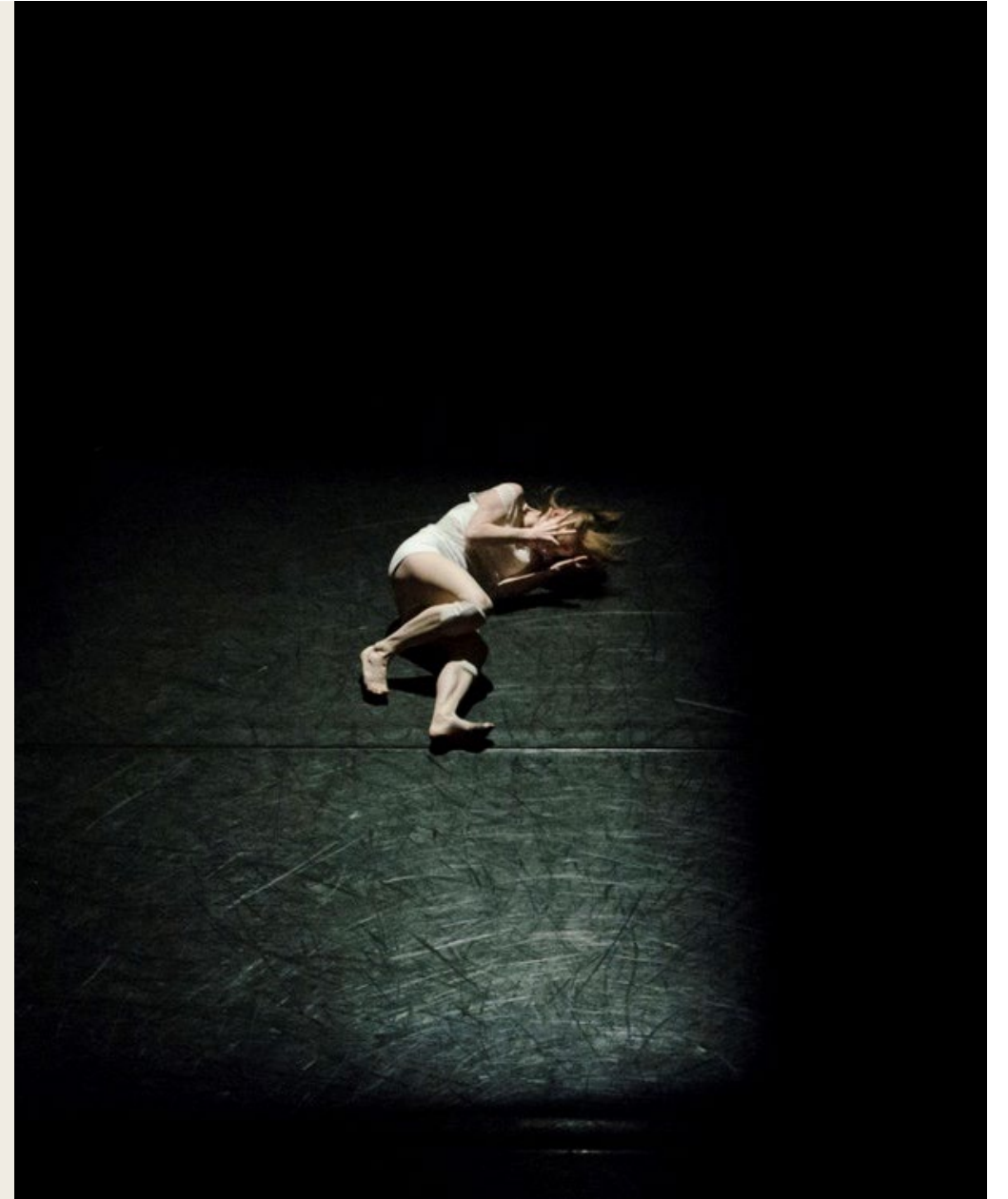
Stress

- I følge Lazarus' kognitive transaksjonelle teori kan stress defineres som:

En opplevelse av at krav overstiger de individuelle og sosiale ressursene en er stand til å mobilisere, for å håndtere kravet eller situasjonen.

(Lazarus & Folkman, 1984; Lazarus, 1991; Lazarus, 1999)

Hva er stress og hvordan virker det?

- Opplever mangel på kontroll
- Eksekutive funksjoner – koples ikke på, svekket eksekutiv kontroll
- Stress opplevelsen:
- Vi reagerer ulikt, men noen kan oppleve vedvarende stress

Barn og hjernens utvikling

- Tidlige erfaringer former utvikling av eksekutive funksjoner

- Evne til å kontrollere impulser, lage planer og forbli fokusert
- Alle har potensiale til å utvikle disse
- Utvikles gjennom øvelse og erfaring
- Hjemme, på skolen og i barnehagen

(CDC, Harvard)

Reaksjoner og påvirkning ved traumer

Ved alvorlig stress («Toxic» / «giftig» stress) – redsel eller angst:

- Alarmsystemet slår seg på
- Klarer ikke å skille det som er ok å være redd for og angst situasjoner
- Diskrimineringsevnen reduseres
- Stresser hele hormonsystemet – immun reaksjoner/fysiske reaksjoner

FLYPLASS KONTROLLSYSTEM

Erfaringer må koordineres og bearbeides i hjernen

- «Å ha eksekutive funksjoner i hjernen er som å ha et flyplass kontrollsystem på en travel flyplass for å mestre ankomst og avganger på dusinvis av fly på flere rullebaner samtidig»

(Building the brain, Developing child; Harvard)

Hva gjør stress – mistilpasning med oss på kort og lang sikt?

Svekket læring

Svekket velvære – selvtillit

Mister kontroll –

Utvikler unngåelses strategier

Søvnproblemer

Hukommelsesproblemer

Innlæringsproblemer

Korttidshukommelsen –
svekkes

Langtidshukommelsen – går
tregere

Fysisk
sykdom/immunitetssystemet
påvirkes

Klarer ikke å utføre
rutineoppgaver

Klarer ikke å planlegge

TEGN OG SYMPTOMER

Sensitive perioder i barns utvikling

Noen perioder er sensitive, barn i ulik alder:

- Fysisk utvikling
- Kognitiv og emosjonell utvikling
- Sosial utvikling

Noen barn er mer sensitive enn andre

Konsekvenser av mobbing og oppfølging videre?

- Generelt har barn som blir mobbet en risiko for å få psykiske og fysiske plager som kan vedvare inn i voksenlivet (et folkehelseproblem: Å bli mobbet har sammenheng med mangel på sosiale relasjoner, økonomiske problemer og redusert livskvalitet i 50-årsalderen)
- Emosjonelle vansker
  - Sårbare for å utvikle lav selvtillit og følelse av ensomhet
  - Særlig utsatt for symptomer på depresjon (dobbeltså stor sannsynlighet for depresjon i etterkant av mobbing)
  - Andre emosjonelle vansker: Angst, stress, traumer (symptomer på PTSD), selvskading, selvmordstanker og selvmordsforsøk
- Psykosomatiske vansker
  - Hodepine, magevondt, søvnproblemer
- Skolerelaterte forhold
  - Skoleprestasjonene svekkes, tro på å lykkes med skolearbeid (opplever seg mindre faglig kompetente), lavere grad av motivasjon, fravær og skolevegring
- Sårbare for utvikling av normbrudd, antisosialitet, samt å søke negative subgrupper

Å bli utsatt for mobbing

En kunnskapsoppsummering om konsekvenser og tiltak

**Vi vet også at det er noen
RISIKOFAKTORER- som kan svekke
psykisk helse og tiltak**

**Vold, seksuelt misbruk og omsorgssvikt
topper listen**

Kommet mer forskning på mobbing

Risikofaktorer: Overganger - til skole/uskole:

- Støtte med å skape en trygg overgang
  - Følge til skolen i begynnelsen
  - Støtte følelsesopplevelsene
  - Lytt og anerkjenn
  - Trygg barnet
- ↓
- Del gjerne egne erfaringer
  - Vis at du er kjent med skolen

OVERGANGER i Livet kan være en risiko

- Flytting -
- Samlivsbrudd
- med konflikt

Forebygging
Ivaretaking av barna ved
brudd

Bambi prosjektet,
Læringsmiljøsentret

Utvikling

GLADE BARN: LEKENS BETYDNING for å trives

Sanseapparatet

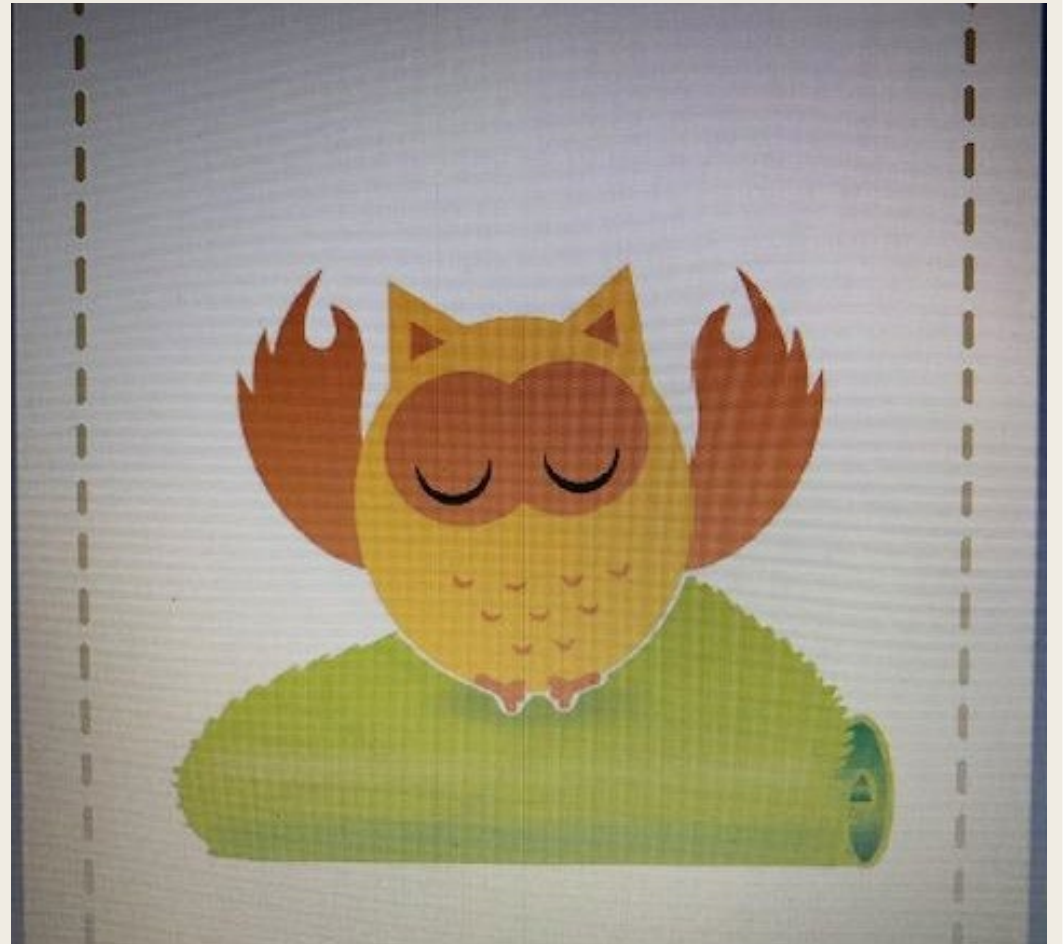
Sosialt

Emosjonelt

Kognitivt

Gjør vi nok for at barna skal få være barn?

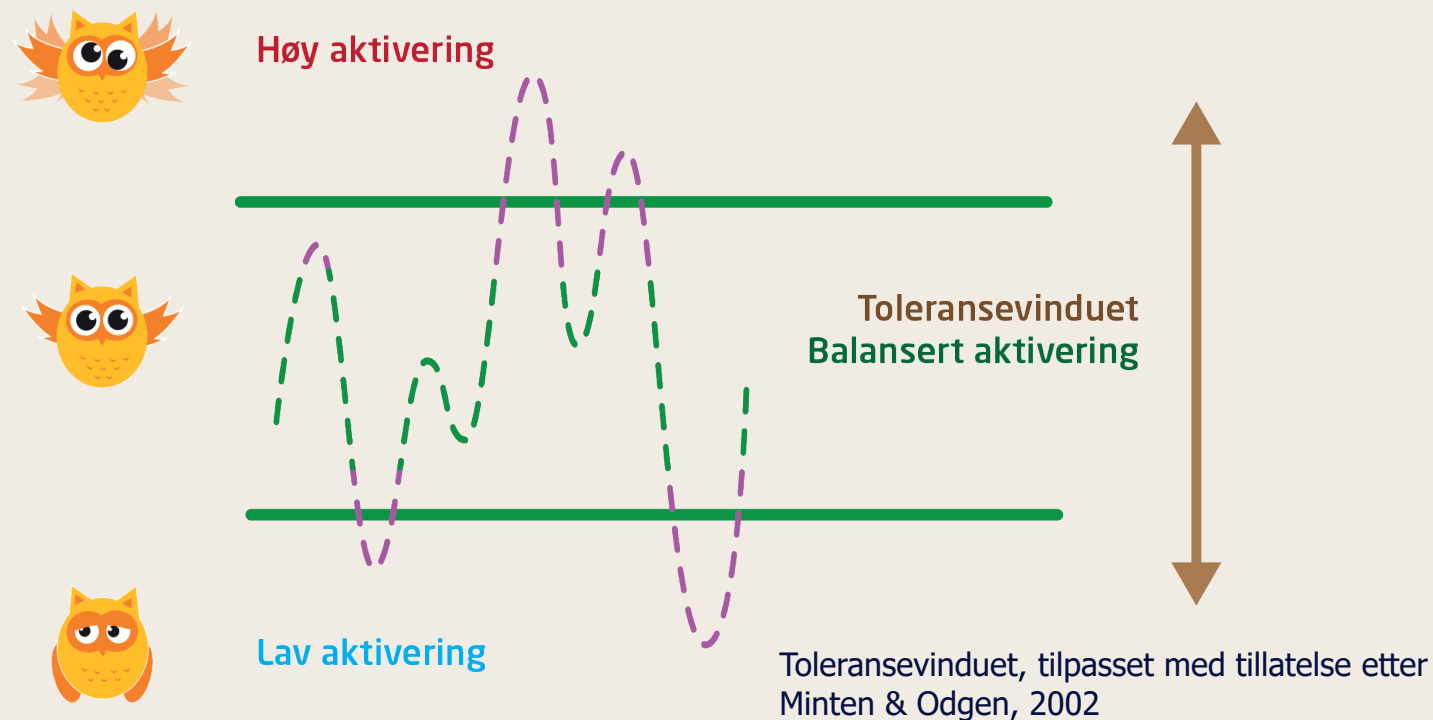
- Får de utvikle seg i rolige omgivelser – reduserer vi stresset?
- Lek, fantasi, drømmer
- Øve, feile
- Bli glade i naturen og mennesker
- Kontakt med andre i nettverket

Bilde fra vismeg.info

Tidligere erfaringer virker inn på mestring

- Gjelder for barn og unge
- Gjelder for voksne - også lærere

Blir det for mye stress i skolen, for barna og oss?
Blir det vanskelig å takle hverdagen?

Foreldre, lærere og nære omsorgspersoner kan forebygge og hjelpe barna

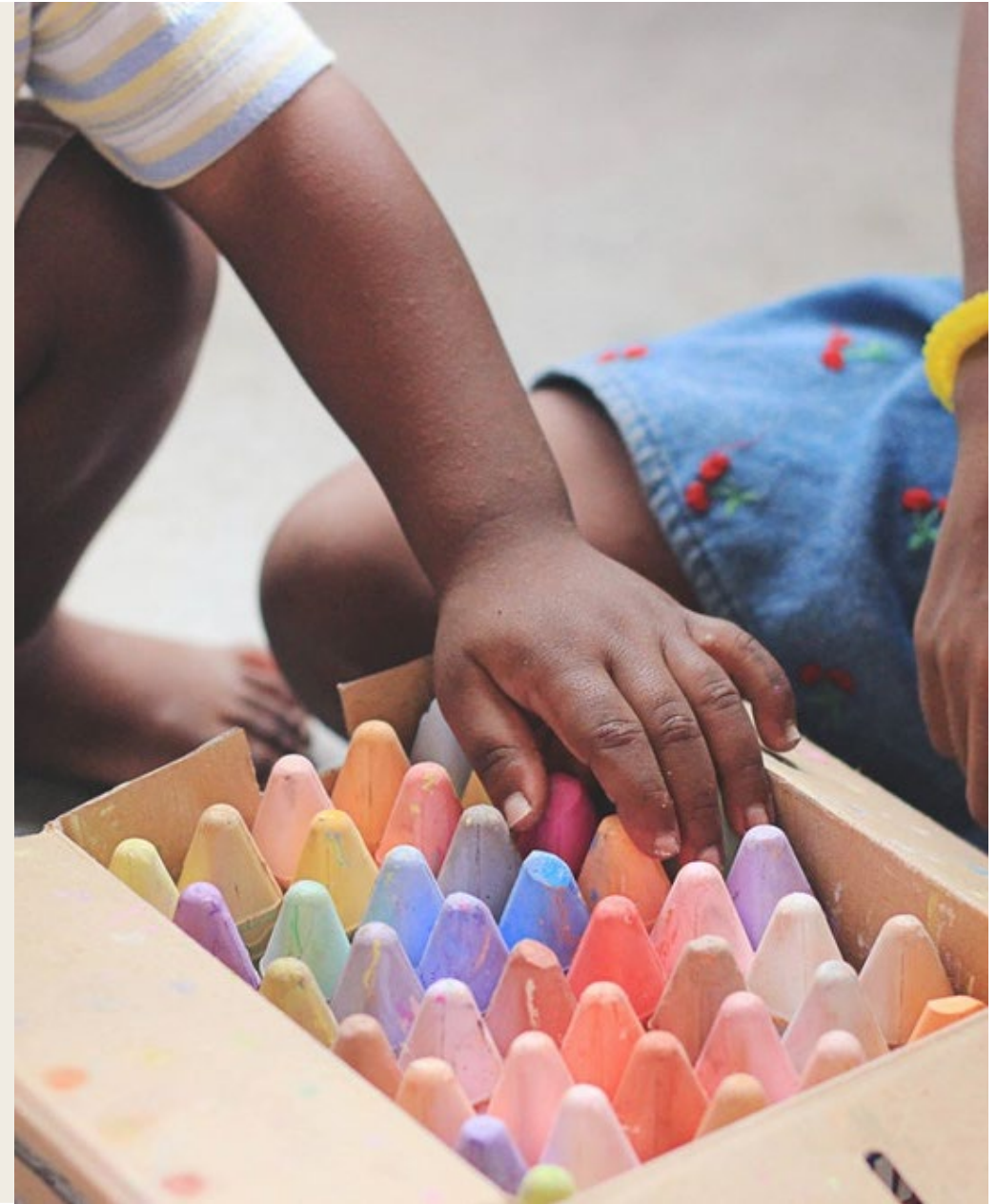
Lillejordet rapporten: Stress i skolen
Boken: Stress og mestring i skolen

Livsmestring

- Hvordan vi lærer oss å håndtere stress utgjør selve fundamentet i vår psykiske helse (Berg Nielsen, 2010).

«Livsmestring handle
rom å takle gode og
dårlige ting på en god
måte»

Hvordan kan voksne hjelpe barn og unge?

TILTAK – arbeid med:
Søylemodellen (Bath 2028)

Relasjoner, Trygghet og Følelsesregulering

I kombinasjon med:

- Toleransevinduet

Vismeg.info, Dag Nordanger videoer

Tre pilarer for traumeinformert omsorg. Bath (2008), m/tillatelse for OTB prosjektet

Tidlig innsats, ekstra innsats for sårbare

Små barn Flyktninger, utenforskap

Samarbeid med KS og Dekom på ulike tema

Omsorg for traumatisert barn studien: Klara
Øverland/Aina Basilier Vaage, Domnine Lecoq:
Transkulturelt senter/SUS, finansiert av Stiftelsen
Damm

3 nivå av forebygging

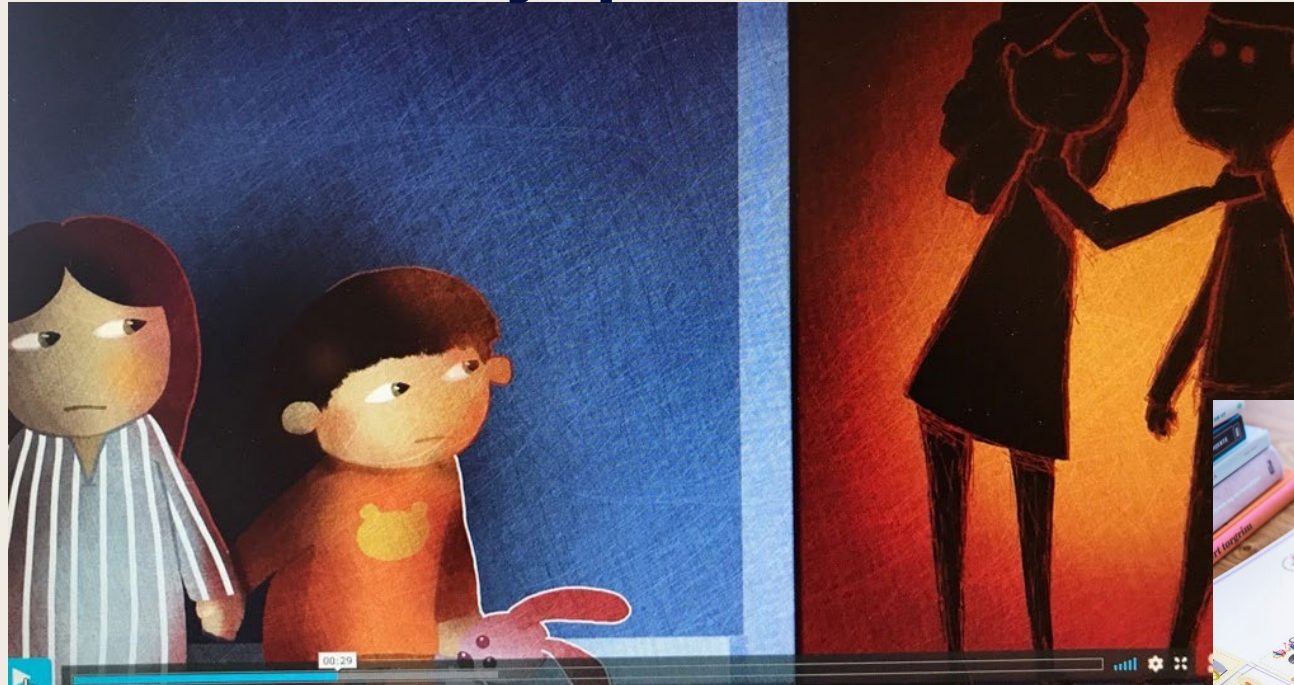
Skolen har aktivitetsplikt ved mobbing, rektor har øverste ledelsesansvar for å sørge for en trygg skole.

Utvikle vår relasjons-kompetanse og samarbeide

DIGITALE VERKTØY til hjelp for å snakke med barn

Jegvet.no

Snakke.no

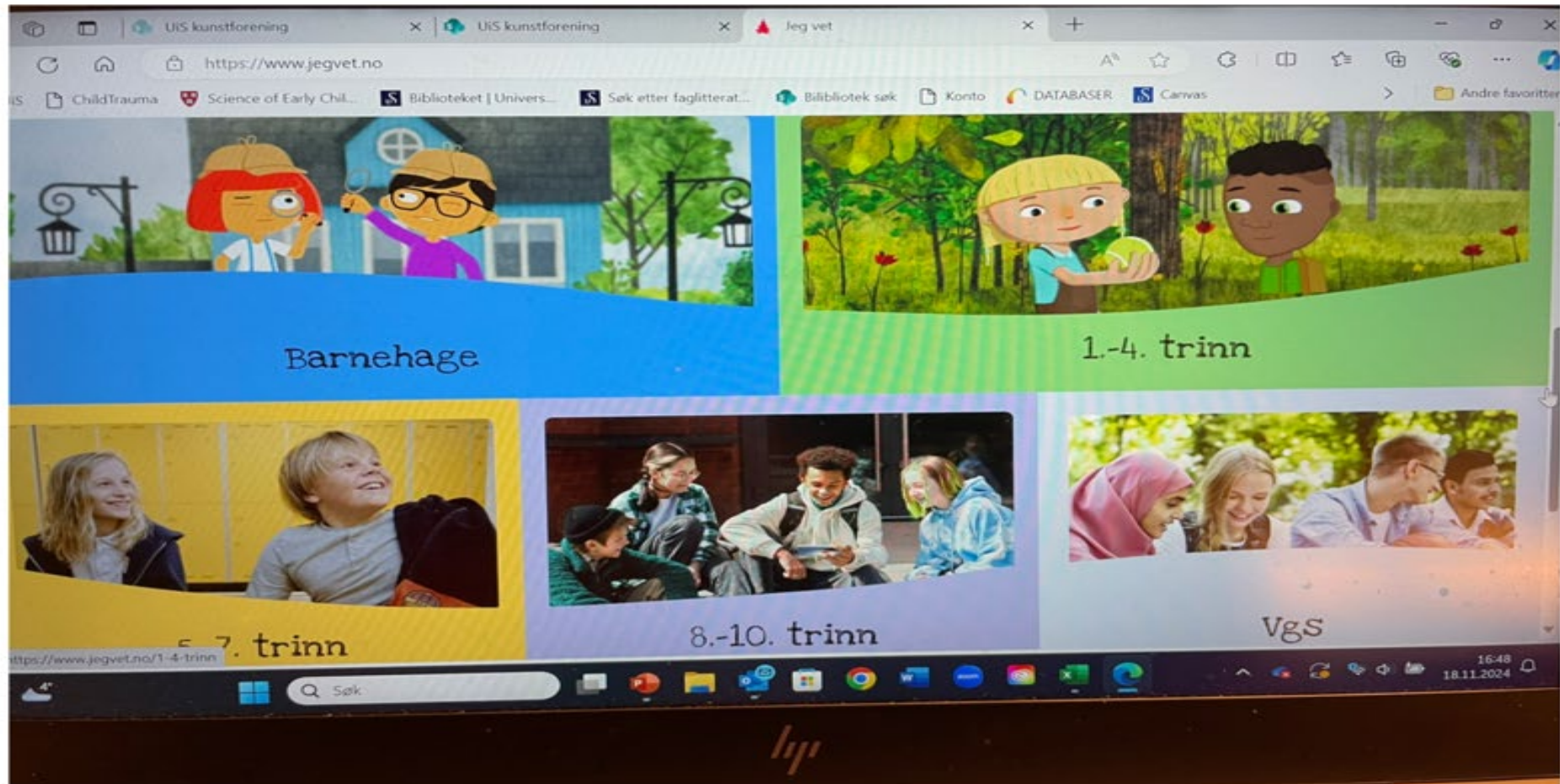

Dag Nordanger – videoer: Cactus nettverket

Vismeg.info

<https://www.jegvet.no/8-10-trinn/billedeling/se-film-delbart>

Et trygt oppvekstmiljø hvor alle blir sett og hørt!
Alle må ha minst en god venn

Krever felles innsats og ivaretagelse av alle, også ansatte og ledelse

Læringsmiljøsentret

Nasjonalt senter for læringsmiljø
og atferdsforskning

Universitetet i Stavanger

RKBU-VEST. Norge

Tusen takk for oppmerksomheten!!

Klara.overland@uis.no